

Ernst Christiansen: – men det gik anderledes. Erindringer og vurderinger. (Fremad, 1960). 232 s.

Fhv. minister Ernst Christiansen har med titlen på sine erindringer villet sige, at det, han i årene før, under og lige efter den første verdenskrig kæmpede for som formand for de unge socialdemokrater ikke blev til virkelighed, eller i hvert fald blev det på en anden måde, end han havde tænkt sig.

Det er skildringen af årene i S. U. F. fra 1913 til Ernst Christiansens udtræden af det kommunistiske partis ledelse i 1926, der er bogens tyngdepunkt. Forud går erindringer fra barndom og tidligste ungdom om kårene i et arbejderhjem og om lærlingeliv (typograf); stort set siges her ikke noget nyt, men forfatteren giver knapt og velformet den nødvendige baggrund for sin senere gerning, der tager sin egentlige begyndelse, da han i 1913 vælges til formand for S. U. F. De kommende år blev en problemfyldt periode for den socialdemokratiske ungdomsbewægelse, hvor ungdommen ikke kunne følge de ældre, der gik snævert ind i et ansvarligt samarbejde med regeringspartiet: Det radikale Venstre. Hovedlinjerne i forholdet mellem partiet og de unge er velkendte på forhånd, bl. a. har Ernst Christiansen selv skrevet derom i »En bygning vi rejser«. Det nye og værdifulde, erindringerne her giver, er oplysningerne om arbejdet i ungdomsbewægelsen, om dens ledere og om forholdet til partiet, herunder til de oppositionelle »ældre« i ledelsen. Brydningen viste sig på en række områder: sikringsstyrkens hjemsendelse, Zimmerwald-bewægelsen, den antiklerikale agitation og i de personlige forhold til partiets ledere, navnlig Stauning og Borgbjerg.

Afsnittet om tiden fra 1919 med dannelsen først af Venstresocialistisk Parti, senere det kommunistiske parti, giver også en række nye enkelt-

oplysninger – forholdet til Moskva spiller her en afgørende rolle. Erindringerne fortsætter også efter afslutningen af Ernst Christiansens kommunistiske livsafsnit, da han fra 1930 påny indtræder i Socialdemokratiet. I spredte kapitler fortælles om forfatterens politiske arbejde, indtil han i 1957 fratræder som minister. Her bliver den tendens, som i det hele præger bogen, endnu mere fremherskende: en udtalt diskretion og tilbageholdenhed, når det gælder personlige forhold. I det hele kunne man med al anerkendelse af bogens mange kloge vurderinger have ønsket noget større åbenhjertighed; desværre er der for mange steder – også i hovedafsnittet om 1913-26 – hvor man føler, at forfatteren ikke nær siger, hvad han ved.

Vagn Dybdahl.

Viggo Kampmann & Jul. Bomholt (red.): Bogen om H. C. Hansen. (Fremad, 1960). 277 s.

En hel række danske politikere er efterhånden skildret gennem bøger, der genremæssigt placeres som »vennebøger«. En betegnelse hentet fra den serie, som Westermanns forlag startede i 1940'erne med bøgerne om bl. a. Stauning, J. C., Birck, H. P. Hansen, alle bar underskriften »skrevet af hans venner«. I det sidste årti er der på forlaget Fremad kommet tilsvarende, dog lødigere bøger om fremtrædende socialdemokratiske politikere: Hartvig Frisch, Hans Hedtoft og nu sidst H. C. Hansen. »Bogen om H. C. Hansen« hævder sig smukt og rummer et rigt varieret stof, som på mange punkter vil være af blivende værdi for historikeren. De 20 afsnit, som bogen rummer, er af vidt forskellig karakter, snart nærmende sig mindeord, snart episodiske og snart egentlig historisk fortællende. Det største afsnit er *J. O. Krags* skildring af »H. C. Hansens politiske indsats

indtil hans gerning som statsminister«, der optager næsten 100 sider. Det var også Krag, der leverede hovedbidraget til Hedtoft-bogen, men selv om Hedtoft og H. C. Hansen arbejdede så nøje sammen, er det ingenlunde blevet et opkog, hvorimod sammenligningen viser, at skildringen af Hedtoft er mere vellykket: bedre i portrættingen, i opstillingen af de politiske ideer og i afpudsningen af detaljerne, ligesom den stilistisk har mere flugt. Når dette er sagt, må man imidlertid anerkende, at afhandlingen fremlægger et meget betydeligt tal værdifulde oplysninger, delvis byggende på H. C. Hansens efterladte papirer. Optakten, indtil 1940, er svagest; her kunne upåtvivlelig have været ydet mere i skildringen af den unge H. C. Hansens organisatoriske arbejde. Behandlingen af krigsårene rummer derimod et stort og ukendt stof om forholdene inden for socialdemokratiet i disse år, ofte byggende på samtidige referater fra H. C. Hansens hånd, men næsten udelukkende om forholdet til besættelsesmagten, hvorimod der ikke er meget om indre danske problemer. Afsnittet om efterkrigsårene og tiden frem til 1955 giver et udmærket billede af H. C. Hansen i vekslende positioner, omend man undertiden kunne have ønsket en mere detaljeret behandling, men her gør sig dansk politik måske nok berettigede tavshed om interne partiforhold sig uden tvivl gældende.

Det, der mangler i Krags afsnit om D.S.U.-perioden, gives delvis i de fortrinlige afsnit af forsvarsminister *Poul Hansen* og borgmester *Bernhardt Jensen*. Den sidste giver indtryk fra årene i Århus, mens Poul Hansen træder til og behandler tiden som sekretær og formand i 1930'erne i et veldisponeret afsnit, der klargør arbejdets forskellige sider og problemer. Nøje knyttet hertil er den svenske politiker *Torsten Nilssons* stykke »Den unge internationalist«. *Jul Bomholt* giver li-

geledes både glimt og karakteristik af den unge H. C. Hansen for derefter at springe frem til Moskva-forhandlingerne i 1956. Disse er også behandlet af *Nils Svenningsen* i en klar og i al sin nøgternhed særdeles karakteriserende afhandling om H. C. Hansen som udenrigsminister. Både hans arbejdsform, hans generelle linie og centralpunkterne i udenrigsministerperioden er med her og sat i relief til den almindelige storpolitiske udvikling på en måde, der i det hele gør dette afsnit til et bidrag af almen værdi for dansk udenrigspolitisk historie.

Detaljer om H. C. Hansens arbejde i modstandsbevægelsen giver *C. Næsh Hendriksen* i »Under besættelsen«, mens nyt om trekantregeringens dannelse fremlægges af *Viggo Starcke*. Andre bidrag giver glimt af H. C. Hansen som barn og som fader i hjemmet, ligesom hans personlighed i forhold til venner og arbejdsfæller belyses af forskellige forfattere.

»Bogen om H. C. Hansen« har som andre af disse bøger sin særlige værdi som kildesamling og vil blive ved at have det. Den er bedre end en hastigt sammenskrevet lejlighedsbiografi, men stiller sig alligevel ikke hindrende i vejen for en senere, virkelig bog om H. C. Hansen.

Vagn Dybdahl.

Knud Kretzschmer: Den sønderjydske Fond 1918-1960. (Skrifter, udgivne af Historisk Samfund for Sønderjylland, nr. 20, 1960).

Den sønderjydske Fond blev til ved en storstilet indsamling af penge, tøj, levnedsmidler og bøger i årene 1919-21. Målt på resultatet, er det antagelig den største indsamling, der har været foretaget i Danmark. Alene i kontanter nåede man op på 6,5 mill. kroner.